

Hoššo, Jozef

Archeologický výskum hradu Šášov a zámku v Kremnici

Archaeologia historica. 1981, vol. 6, iss. [1], pp. 457-466

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139368>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

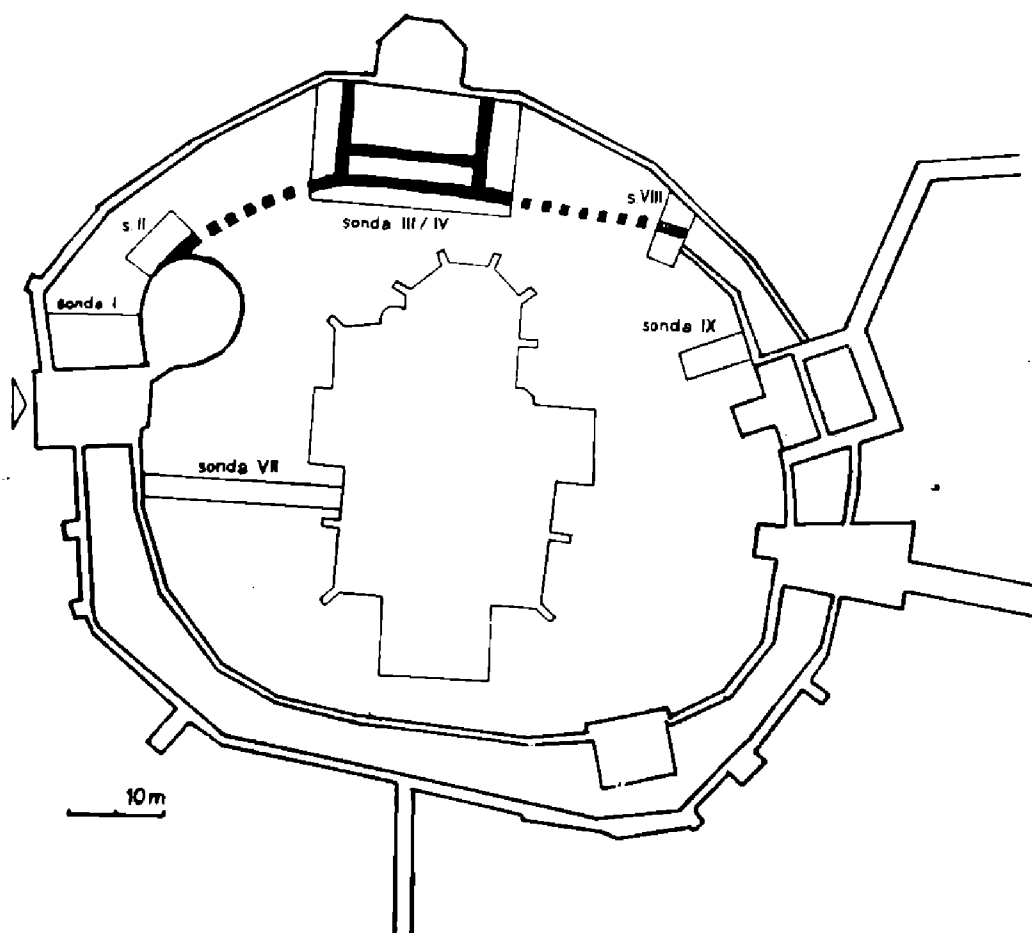
Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Archeologický výskum hradu Šášov a zámku v Kremnici

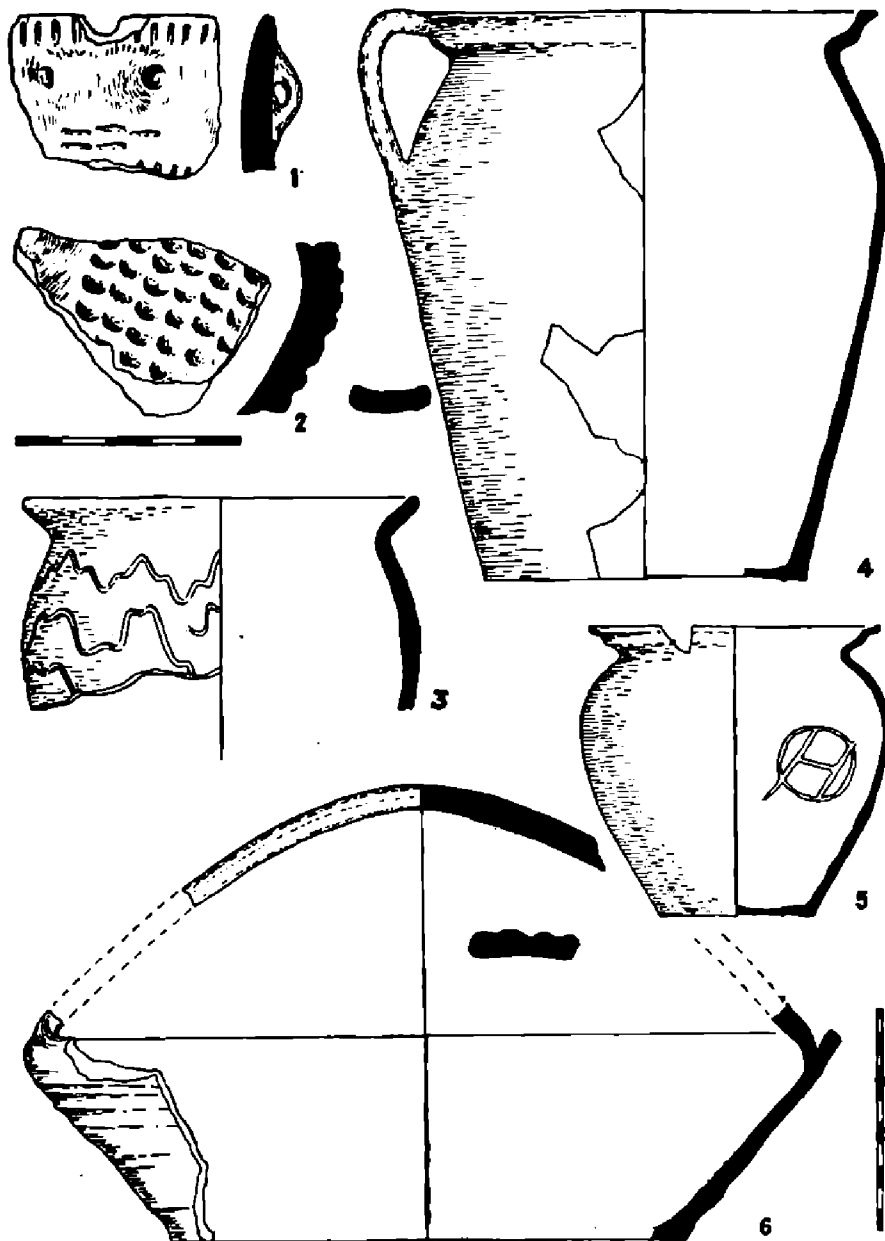
JOZEF HOŠŠO

Tekov, susediaci s jedným z dominantných území veľkomoravskej ríše, hral od počiatku dôležitú úlohu v stredovekom osídlení Slovenska. Zvláštne postavenie skoro získala jeho hornatá časť s bohatými ložiskami farebných kovov. Prospektorstvo podnítlo opevňovanie strategických bodov a neskôr i zakladanie miest s bohatou, avšak doteraz nedostatočne prebádanou minulosťou. Z tohoto dôvodu vedľa záchranných prác na historických objektoch v mestskej pamiatkovej rezervácii v Kremnici a ruín hradu Šášov,¹ zahájila Okresná pamiatková správa v Žiari nad Hronom v r. 1979 systematický archeologický výskum.

Hrad Šášov, postavený na severnom okraji Štiavnických vrchov nad ľavým brehom Hrona v mieste vlievania sa Kremnického potoka, leží v katastri mesta Žiar nad Hronom, časť Šášovské Podhradie. S názvom, z ktorého ne-

Obr. 1. Pôdorys a plán výskumu v Kremnici.

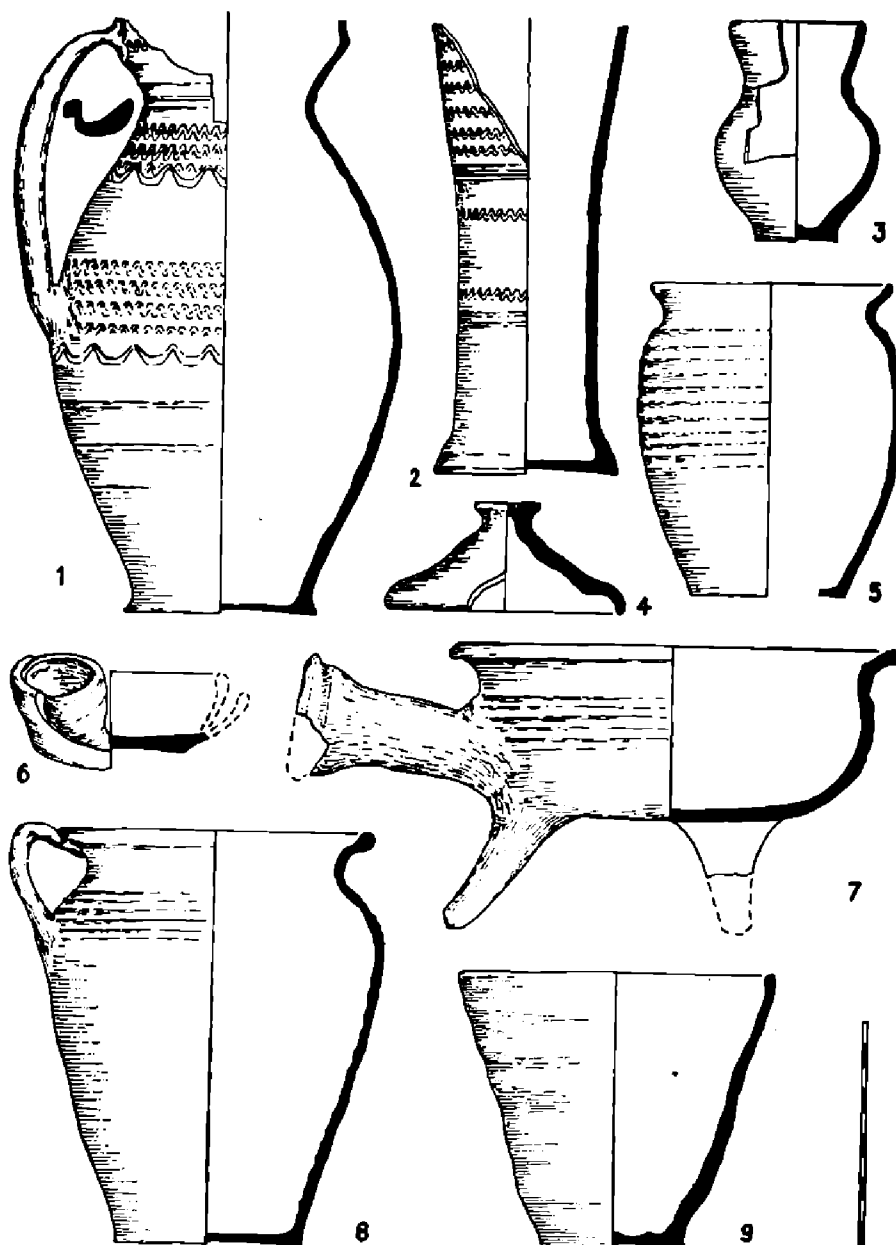
Tab. I. 1 - hrad Šášov, smetisko;
2-4 - hrad Šášov, horný hrad;
5 - Kremnica, zásobníková jama;
6 - Kremnica, sonda I.

skôr odvodili pomenovanie hradu, sa stretávame v zakladacej listine svätobenedíckeho opátstva z r. 1075, ktoré kráľ Gejza I. obdaroval zemou „in Susolgi“. V r. 1209 vlastnil túto zem už ostrihomský arcibiskup, ktorý dal postaviť hrad, prvý raz spomínaný v r. 1253 ako „castrum de Susol“. Hrad vystriedal mnoho majiteľov, avšak najdlhšie bol v držbe kráľa a ostrihomského arcibiskupa a jeho príbuzných. Zbúrali ho počas stavovských povstanií, pravdepodobne po dobytí vojskami Františka Rákocziho.

Ranogotická dispozícia hradu sa dodnes zachovala v jeho hornej časti, ktorá v tvare mierneho oblúka približne v smere západ — východ sleduje pretiahnutý tvar skalného brala. Na západnej strane vstup do nádvorja chráni válcová veža, na východnej strane ho uzatvára obdĺžnikový palác. Ako zdroj vody používali okrúhlu cisternu so stenami z opracovaných kamenných článkov, vyhlúbenej do skaly v nádvorí pri dotyku južnej hradby s palácom. Pivnice a čiastočne i nádvorie na južnej strane zahĺbili do skalného brala. V renesancii k severnej hradbe pristavali ďalšie obytné a hospodárske priestory, pričom oslabili obvodový múr sekundárnymi otvormi okien.

Suťový zával hradného interiéru obsahoval okrem množstva kamenných článkov, viackrát s kamenárskou značkou v tvare rímskej desiatky pod vodorovnou čiarou, množstvo keramiky, kachlíc a železných predmetov datovateľ-

Tab. II. 1-3, 5-9 - Kremnica, zásobnicová jama; 4 - Kremnica, sonda IV.

ných po polovici 15. stor. Staršie nálezy obsahovala navážka pod úrovňou renesančnej dlážky. Niekoľko črepov z hrubostených v ruke modelovaných nádob z mladšej doby rímskej, zdobí rytá vlnovka alebo husté vrypy (tab. I, 2).² Nasledujúcu fázu osídlenia dokumentujú fragmenty hrncov z 11. až 12. stor., s jednoduchým zrezaným okrajom a telom zdobeným jednoduchou nepravidelne rytou vlnovkou (tab. I, 3).³

Osídlenie lokality pred postavením kamenného hradu potvrdili i nálezy zo sondy na smetisku pri južnom úpätí hradného kopca. Okrem toho ojedinelý nález fragmentu šálky s tunelovým uškom, zdobenej brázdneným vpichom, dáva predpoklad osídlenia azda už koncom neolitu (tab. I, 1).

Pre poznanie stavebného vývoja hradu je dôležitý odkryv základov štvorcovej veže vstupnej brány do opevneného predhradia, ktoré počas jednej z posledných prestávok opevnili na nevelkej plošine pod juhovýchodným úpäťm brala. Vo východnej časti predhradia vyhlúbili studňu, v ktorej (po jej čiastočnom vyčistení do hĺbky 14 m) boli zistené zvyšky dreveného štvorcového debnenia. Pravdepodobne po opevnení predhradia vyhlúbili do svahu oproti vstupnej brány pivnicu.

Okrem hradného kopca boli vytýčené dve zisťovacie sondy (na mieste starších amatérskych zásahov) i v polohe „Hradisko“, vzdalenej vzdušnou čiarou

200 m. Vrchol „Hradiska“, v tvare komolého kužeľa, sa týči 50 m nad najvyšším bodom hradného brala. Jeho akropolu opevnili cca 2 m širokou hradbou z pritesávaných kameňov kladených na maltu, v tvare nepravidelného polygónu s $\varnothing \pm 16$ m. Kužeľ chránil v teréne dodnes viditeľný prstenec valu s $\varnothing \pm 60$ m. Val nasypali z lomových kameňov na vonkajší okraj plošiny, umelo vybranej do svahu kopca.

Na akropole „Hradiska“ neboli predbežným výskumom zistené žiadne stopy po obytných stavbách. Iba množstvo keramiky a hlavne hrncovitých kachlíc dokazujú trvalé osídlenie. Podľa ojedinelých nálezov mazanice predpokladáme existenciu zrubovej stavby z neokresaných trávov s $\varnothing 15$ a viac cm. Všetky nálezy pochádzajú z 15. stor., kedy pravdepodobne pod vplyvom zmien v stratégii boja po zavedení palných zbraní, vynútila si obrana hradu zabezpečenie i tejto polohy.

Prví hľadači kremnického zlata postupovali zo Žiarskej kotliny od hradu Šášov do doliny Kremnických vrchov dávno pred konštituovaním mesta. Toto územie, pravdepodobne rovnako ako iné náleziská drahých kovov na Slovensku, boli najskôr v držbe reprezentatívneho cirkevného majetku. Až v r. 1328 udelil Karol Róbert Kremnici mestské privilégia a o rok neskôr umiestnil sem i sídlo najväčšej mincovej komory v Uhorsku, v ktorej ako v jedinej dôsledne praktizovali arcibiskupský pizet. Ako vierohodné miesto pre svoje privilégia používala Kremnica konvent v Hronskom Beňadiku, ktorému dávala prednosť pred turčianskym pre bližší vzťah i tradíciu. Krátko po udelení privilégia opevnili mestský hrad a po nariadení kráľa Žigmunda z r. 1407 obohnali i mesto prstencom hradieb.

Zámok v Kremnici je napojený na severovýchodnú časť mestského opevnenia. Uprostred hradieb, na západnej a južnej strane zdvojených, stojí dvojloďový kostol sv. Kataríny. Ďalšie objekty areálu tvoria valcový karner pri vstupe, ruiny starej radnice v južnom cvingri hradieb, zvonica a bašty opevnenia. Podľa dominantnej polohy hradu a neskororománskeho vzhľadu karnera historici zhodne lokalizujú centrum najstaršieho osídlenia na tomto mieste.⁴ Pod základmi stojaceho kostola predpokladajú existenciu románskej baziliky, príp. sídlo komorského grófa.⁶

Archeologický výskum od začiatku sťažovali vykonávané stavebné práce a hrubé zásahy do architektúry pri jej statickom zabezpečovaní. Podľa zistenia v sonde I sa nachádzala pôvodná úroveň terénu 1 až 2,5 m pod terajšou úrovňou, na severnej, východnej a južnej strane navážkami zvýšili terén o viac ako 3 m. Ako ukázali sondy I až IV. a VIII, zakryli v týchto miestach planírovkou i zvyšky pôvodného opevnenia, do oblúka ktorého vstavali súčasne karner. Murivo hradby a suterénu karneru je z lomových kameňov a okruhliakov kladených do nepravidelných riadkov na maltu.

K tomuto opevneniu v 14. stor. postavili po udelení mestských práv vonkajšiu hradbu so vstupnou bránou. Výška múru oproti dnešnému stavu bola pravdepodobne nižšia, čomu nasvedčuje zistená štrbinová strieľňa pre lukostrelca pod dnešným terénom v sonde I. Neskoršie zvyšovanie vonkajšieho múru by vysvetľovalo i odlišný polvalcový pôdorys tzv. banickej bašty v spodnej časti od polygonálneho v časti vrchnej. Murivo opevnenia zo 14. stor. sa od staršieho líši dôkladnejším riadkovaním bez použitia okruhliakov.

Polygonálny tvar banickej bašty a z vnútornej strany prípory na kanelovaním zdobených sokloch vyvolali hypotézu o jej funkcii ako svätyne kostola.⁷ V súlade s týmto názorom boli odkryté sondami III a IV bočné základové múry lode kostola, previazané na východnej strane s vonkajšou hradbou a na západnej dosadajúce na štrbinu k pôvodnému opevneniu. Do koruny južného múru zamurovali nepodarok — článok prípory z apsidy. V západnej časti lode

spojili bočné múry prepážkou. Vonkajšia hradba, bočné múry lode i prepážka boli murované rovnakou technikou z lomového kameňa do riadkov na maltu.

Navážky, vyrovnávajúce terén hradného areálu po predpokladanom zvýšení hradby, datujú nálezy zo sond III/IV i I do obdobia po polovici 15. stor. Rovnako je datovaný obsah zásypu zásobnicovej jamy bez zvláštnej úpravy, vyhlbenej pri základoch karneru v sonde II,⁸ ktorá prestala plniť svoj účel tiež po splanírovaní opevnenej plochy.

Sondami III až IX sa zistilo na ploche okolo kostola intenzívne pochovávanie, datované superpozíciou základov starej radnice v cvingri hradieb najneskôr od začiatku 15. stor. Bez stôp po priebežnom pochovávaní bola iba plocha preskúmaná sondami I a II v kúte medzi karnerom a vstupnou bránou. Túto plochu použili iba pre jednorázové pochovanie viac ako 100 mŕtvych, ktorých kostry ležali v piatich až siedmych vrstvách nad sebou. Husto vedľa seba a nad sebou naukladané kostry, v niektorých prípadoch držanie detí dospelými okolo pliec a úplná absencia sprievodného inventára potvrdzujú jednorázové pochovanie. Príčinou mohla byť morová epidémia, ktorá Kremnicu postihla v r. 1710 a 1836. V prvom prípade obeť moru pochovávali pri tzv. Červenej veži,⁹ v druhom prípade však miesto pochovávania nepoznáme¹⁰ a preto s ním môžeme spájať odkrytý masový hrob. Časovo tomu zodpovedá i úplne chýbanie zvyškov rakiev, ktoré nie sú povinnou hrobovou výbavou od jozefínskych reforiem.¹¹

Pri hodnotení nálezov predmetov dennej potreby z výskumu zámku v Kremnici je nápadná ich podobnosť s nálezmi z hradu Šášov. Potvrďuje to predovšetkým bohatý súbor keramiky a kachlíc z 15. stor., ktoré pre obyvateľov oboch lokalít vyrábali tie isté dielne. Podľa morfológických znakov môžeme hrnčiarisky tovar rozdeliť do troch skupín. Za produkt miestnych vidieckych remeselníkov považujeme keramiku vypálenú do červenohneda, šedo-hneda, príp. hnedočierna. Z typov nádob sú zastúpené iba hrnce a hrnce s uchom s esovite profilovaným okrajom, ktorý má jednoducho zrezanú hranu. Skoro všetky nádoby mali dná drsné, niekedy s plastickou značkou — stopy po zrezávaní sa vyskytli iba výnimočne (tab. I, 4, 5). Väčšina nálezov pochádza zo Šášovského hradu, kde tvorí najpočetnejšiu skupinu. Podiel tejto keramiky medzi nálezmi z Kremnického zámku je nepatrný a ostro kontrastuje s ostatnou sprievodnou keramikou, predovšetkým v zásype jamy v sonde II, čo vysvetľujeme prežívaním starých tradícií na vidieku horného Tekova vedľa vyspelých remeselníckych dielní.¹²

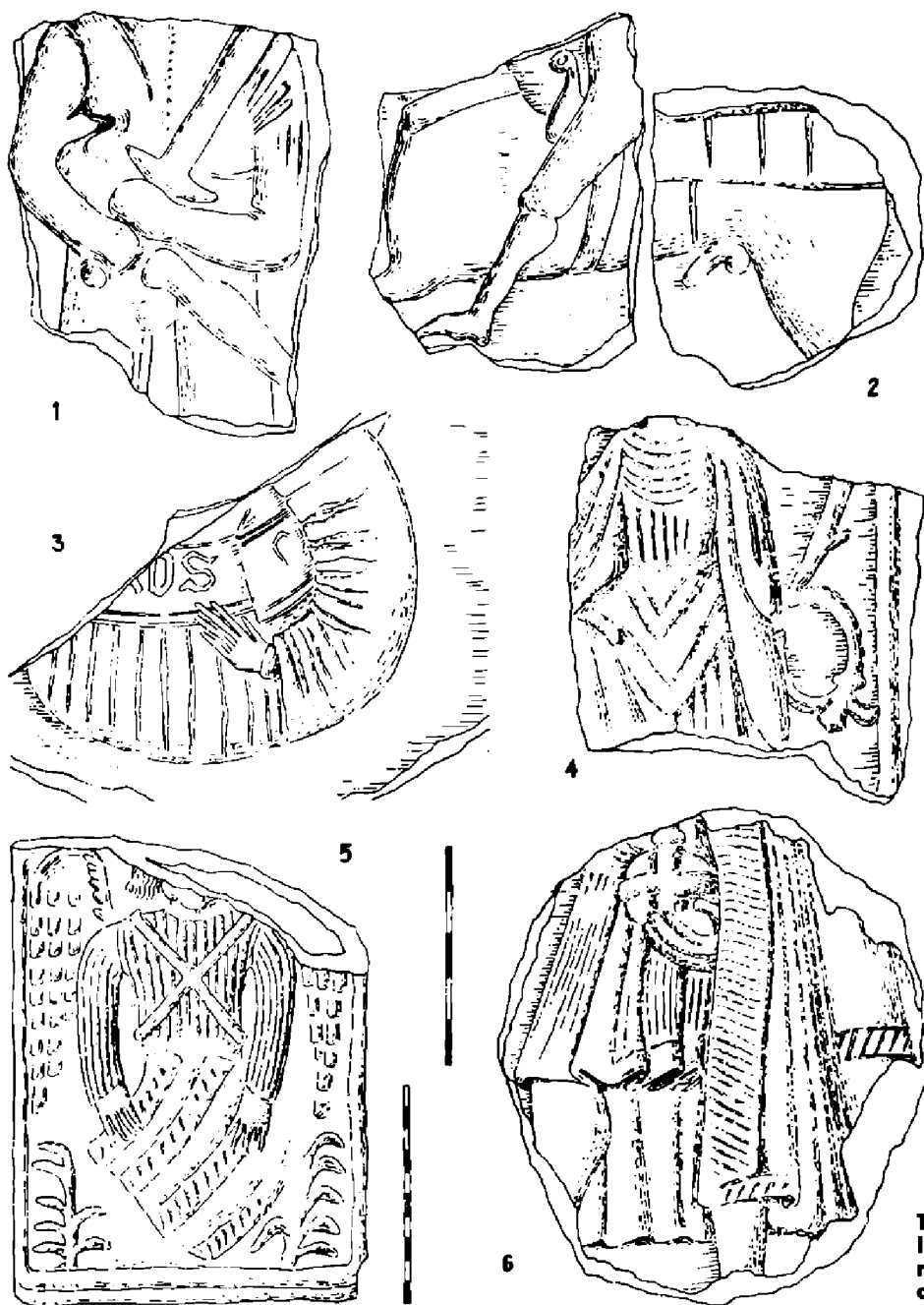
V druhej skupine je keramika, ktorú vyrobili kremnickí hrnčiari.¹³ Charakteristickým znakom tohoto tovaru je masná hlina, ktorú vypaľovali do šeda, ojedinele do hnedošeda (tab. I, 6; II, 4, 6, 9). Okrem lievikovitých pohárov, predstavujúcich 50 až 80 % z celkového počtu nálezov tejto skupiny, mestskí remeselníci vyrábali hrnce, kužeľovité pokrývky, misy rôznych tvarov a osvetľovacie kahančeky, tzv. paľčiaky. Väčšina fragmentov z dien týchto nádob má stopy po zrezávaní z kruhu a spolu s hrnčiariským rukopisom na stenách a tvrdým vypálením črepu svedčia o vyspelej remeselnej výrobe. O kremnickom pôvode tejto keramiky svedčí nielen skoro úplné obmedzenie ich výskytu na mesto, ale i bezprostredné podriadenie sa dopytu po pohároch pre výčap v pivniciach mešťanov na námestí.¹⁴

Typologicky a tvarovo najbohatšia je tretia skupina keramiky s črepom svetlej až bielej farby. Najpočetnejším typom sú hrnce bez alebo s pásikovitých uchom, rôznych tvarov a veľkostí, na pleciah väčšinou zdobené jednoduchou husto rytou závitnicou, vyznievajúcou ako plytké rebrovanie (tab. II, 5, 8). Ostatné typy kuchynskej keramiky tvoria kužeľovité pokrývky a ojedinele i panvice na troch nôžkach s otvorenou dutou rúčkou, ktoré zdobili po-

dobne ako hrnce. (tab. II, 7). Pri príprave jedla i pri stolovaní používali hlboké misy so zvislými a menšie so šikmými stenami, zdobené okrem rytej závitnice i včokovaným ornamentom. Ojedinelý medzi miskovitými nádobami je fragment taniera so široko roztvorenými profilovanými stenami, zo zásobnicovej jamy v Kremnici, datovaný sprievodným materiálom už do 15. stor.¹⁵ Spoločným znakom všetkých uvedených typov nádob bola hlina s prímiesou zrnitého kremičitého piesku, ktorého zrnká vystupovali na povrch. Panvice, tanier a výnimočne i hrnce zvnútra zeleno glazovali.

Typologickú paletu bielej keramiky doplňajú džbány rôznej veľkosti a tvarov a jeden fragment valcovitého pohára s mierne roztvoreným ústím (tab. II, 1, 2). Hlina týchto nádob je masná, bez prímiesy piesku. Steny nádob zdobia vždy pásy včokovaného ornamentu, podobne ako v niektorých prípadoch okraje hlbokých mís, v tvare zavesených oblúčikov alebo lomenej kľukatky.

Všetky nádoby keramiky tretej skupiny vytáčali na hrnčiarском kruhu, z ktorého ich podľa stôp na dňách väčšinou zrezávali. Technická vyspelosť svedčí o špecializovanej hrnčiarскеj dielni s výrobou pre široký okruh zákaz-

Tab. III. 1, 6 – Kremnica, sonda III/IV; 2, 4 – hrad Šošov, horný hrad; 3, 5 – Kremnica, sonda IX.

nikov, čo potvrdzujú i početné nálezy takej istej keramiky z archeologického výskumu na hradisku „Vyšehrad“ pri Prievidzi¹⁶ a príbuznej keramiky zo Sebeslaviec pri Martine.¹⁷ Feudálne sídla a najmä mestá boli častými odberateľmi exkluzívnej bielej keramiky i v iných zemiach.¹⁸ Do Kremnice a na hrad Šášov dovážali svoj tovar pravdepodobne hrnčiari z Novohradu alebo Gemera, kde v oblasti tzv. poltárskej formácie bol dostatok vhodnej základnej suroviny, čo dokazuje i výroba pre vzdialené trhy v mladšom období.¹⁹

Okrem keramiky troch hlavných skupín, pochádza z obidvoch lokalít niekoľko fragmentov hrncov s oválnym okrajom ústia a prímiesou tuhy v hline, ktoré sa do prostredia horného Tekova, dostali ako sprievodný tovar z juhozápadu. Podobne do mestského prostredia Kremnice priniesli i niekoľkými úlomkami zastúpené kameninové nádoby z porýnskych dielní.

Spolu s keramikou z 15. stor. sa často nachádzali fragmenty kachlíc, z ktorých zvláštnu pozornosť si zaslúžia majstrovské exempláre komorových kachlíc z okruhu Banskobystrickej dielne.²⁰ Žiaľ torzovitost nálezov umožňuje iba približnú identifikáciu výzdobných reliéfov na vyhrievacích zeleno glazovaných doskách. Takmer úplne sa zachovala iba kachlica s reliéfom anjela držiaceho pravou rukou štít, ktorá je totožná so známym nálezom z Banskej Bystrice.²¹ Na ostatných fragmentoch bol identifikovaný motív postavy kráľa v kolovom plášti s jablkom v ľavej ruke, postavy stojaceho rytiera v brnení s dvojručným mečom, jazdca vo vysokom sedle, ženských stojacich figúr v dobových kostýmoch, Krista žehnajúceho v loďke, Adama a Evy pri strome života a anjela držiaceho nápis žltó glazovaného na zelenom podklade (tab. III). Okrem toho medzi ostatnými nálezmi zo zásobnicovej jamy v Kremnici boli i fragmenty kachlíc s orámovaním zdobeným rozvilinou a rozetkami.

Väčšina výzdobných motívov zo Šášova a Kremnice nebola doteraz známa. Podľa výtvarného stvárnenia kachlice pochádzajú z rôznych úsekov 15. stor. Za najstaršiu považujeme kachlicu s anjelom nesúcim štít, ktorá plošným zobrazením frontálne otočenej postavy sa výrazne líši od majstrovských figurálnych kompozícií s motívom kráľa alebo Krista v loďke.

Z á v e r y :

Prvá etapa archeologického výskumu hradu Šášov a zámku v Kremnici priniesla niekoľko závažných poznatkov k vývoju osídlenia Žiarskej kotliny a do nej ústiacej doliny Kremnických vrchov:

1. Zem „in Susolgi“, spomínaná v r. 1075 v darovacej listine Gejzu I. nebola v tomto období ľudoprázdna. Počiatky kontinuálneho stredovekého osídlenia potvrdzujú nálezy z hradného kopca Šášova, ktorý prechodne osídlili už v praveku.
2. Ranogotický hrad „Susol“ nechal postaviť ostrihomský arcibiskup na mieste doteraz stojacich hradných ruín.
3. Organickou súčasťou fortifikácie hradu bola i pevnosť na susediacom vrchu v polohe „Hradisko“, opevnenom kamennou hradbou a sypaným valom v 15. stor. Pevnosť bola trvale osídlená.
4. Zámok v Kremnici opevnili kamennou hradbou už v 13. stor. a do opevnenia postavili neskororománsky karner.²² Podľa existencie karneru treba predpokladať na opevnenej ploche i farský románsky kostol a pravdepodobne i obytný objekt.
5. Po konštituovaní mesta v r. 1328 opevnili zámok vonkajšou hradbou, ktorú zvýšili v druhej polovici 15. stor. a zároveň splanirovali okraje opevnenej plochy. S touto stavebnou činnosťou súvisí i stavba, pravdepodobne nedokončeného kostola, ktorého svätyňu tvorila tzv. banícka bašta.
6. Z nálezov je pozoruhodný keramický súbor, ktorý tvoria tri skupiny hrn-

čiarkeho riadu: dovážaná biela keramika z oblasti poltárskej formácie, archaické výrobky miestnych vidieckych dielni a produkcia mestských kremnických remeselníkov, pre ktorú je charakteristický lievikovitý tvar „kremnického“ pohára.

7. Početné nálezy fragmentov komorových kachlíc významne obohatili paletu výzdobných motívov okruhu banskobystrickej dielne.

Poznámky

- 1 K histórii hradu Šášov a mesta Kremnice pozri: Križko P.: Z dejín banských miest na Slovensku. Bratislava 1964. Lamoš T.: Vznik a počiatky mesta Kremnice. Kremnica 1969. Ratkoš P.: Vznik a počiatky banských miest na Slovensku. HŠ 19, 1974, s. 33–58.
- 2 Osídlenie z tohoto obdobia potvrdil výskumom i G. Trgyna, odb. prac. MMM v Kremnici na niekoľko km vzdialenej lokalite v Dolných Opatovciach.
- 3 Pri výskume v Dolných Opatovciach bolo zistené odfeleie i z tohoto obdobia.
- 4 Lamoš T.: c. d., s. 24. Matunák M.: Z dejín slobodného a hlavného banského mesta Kremnice. Kremnica 1928, s. 291. Ratkoš P.: c. d., s. 46. Puškárová B.—Rozinaj V.: Pred opravou kremnického hradného kostola. Pam. a príř. 1978/4, s. 18. Šášky L.: Kremnica. Bratislava 1956, s. 61.
- 5 Bureš J.: The Castle in Kremnica and the Problem of Michael Chnab's Architektural School in Slovakia. Ars 1970, s. 111.
- 6 Matunák B.: Z dejín, s. 304. Šášky L.: Stredoveká architektúra stredoslovenskej banskej oblasti. PAM 5, 1956, s. 63.
- 7 Lamoš T.: c. d., s. 64.
- 8 Podobné jamy sa nachádzali i na Budapeštianskom hrade: Gerevich L.: A Budai vár feltárása. Budapest 1966.
- 9 Križko P.: c. d., s. 234.
- 10 Matunák M.: Cirkevné dejiny slobodného a hlavného banského mesta a okolie Kremnice. Kremnica 1932, s. 308.
- 11 Horváth J.: Vznik a vývoj cintorínov v Bratislave do roku 1918. Bratislava 6, 1970, s. 248.
- 12 O prežívaní rozdielenej úrovne techniky hrnčiarstva porovnaj: Bobrinskij A. A.: Gončarstvo vostočnej Evropy. Moskva 1978, s. 89.
- 13 V daňovom súpise z 15. stor. sú v Kremnici traja hrnčiar: Lamoš T.: c. d., s. 176.
- 14 Smoláková M.: Meštiansky dom neskorého stredoveku v Kremnici. Musaica 12, 1972, s. 157.
- 15 Analogické tvary medzi dreveným riadom boli bežné podľa nálezov z Budapešti už od 14. a 15. stor.: Irásné Melis K.: A budavári Disz tér 8 sz. telken feltárt kút teletei. BR 23, 1973, obr. 15, 17.
- 16 Archeologický výskum uskutočnila dr. M. Remiášová, odb. prac. Vlastivedného múzea v Bojniciach.
- 17 Slaninák M.: K otázke stredovekého dedinského domu na severnom Slovensku. Zb.SNM 69, 1975, Etnografia 16, obr. 2.
- 18 Holl I.: Középkori cserépedények a budai várpalotából (XIII—I—XV század). Br 20, 1963, s. 351n. Mechelk H. W.: Zur Problematik des Keramikhandels. Symbolae Praehistoricae 1975, s. 283. Wałowy A.: Późnośredniowieczne garncarstwo krakowskie w świetle źródeł archeologicznych. MA 19, 1979, s. 41.
- 19 Markuš M.: Odbyt a spôsoby predaja šivetických hrnčiarov na prelome 19. a 20. storočia. Gemer 1, 1973, s. 91.
- 20 Holčík Š.: Stredoveké kachliarstvo. Bratislava 1978, s. 28. Cserey E.: Erörterung über einige Ofenkacheln des späten Mittelalters. Ars Decorativa 2, 1974, s. 33 až 44.
- 21 Pekár Z.: Gedanke über die Probleme der Wappenhaltendem Engel. Ars Decorativa 2, 1974, obr. 1.

- 22 Okrúhly pôdorys a fažké blokové rebrá v suteréne kenera zodpovedajú neskororománskym stavbám tohoto druhu v mieste ich najväčšieho rozšírenia: Melzer G.: Die Ausgrabung des verschollenen Karners in Eggenburg, NÖ, FÖ 17, 1978, s. 141. Donin R.: Die romanische Baukunst in Österreich, in: Die bildende Kunst in Österreich. Wien 1937, s. 61.

Zusammenfassung

Die archäologische Untersuchung der Burg Šášov und des Schlosses in Kremnica

In den Jahren 1979 und 1980 führte die Bezirks-Denkmalverwaltung in Žiar nad Hronom die erste Etappe der archäologischen Erkundung der Burg Šášov und des Schlosses in Kremnica durch. Beide Örtlichkeiten haben im Rahmen der mittelalterlichen Besiedlung der Gegend eine wichtige Rolle gespielt. Burg Šášov ließ der Erzbischof von Gran vor dem Jahr 1253 auf dem Boden „in Susolgi“ errichten, den Gejza I. im Jahr 1075 der Abtei von Svätý Beňad geschenkt hatte. Nach den Ergebnissen der archäologischen Untersuchung war der Burghügel zu dieser Zeit bereits besiedelt. Die Burg mit ihrer charakteristischen frühgotischen Disposition — runder Wehrturm, Burghof und Wohnpalast — wurde auf einer Felsklippe über dem linken Ufer des Hron-Flusses an der Stelle seines Zusammenflusses mit dem Bach Kremnický potok erbaut. Die späteren Umbauten änderten die Innengliederung und vergrößerten das Areal um das Vorburggelände. Ein organischer Bestandteil der Burgbefestigung war seit dem 15. Jahrhundert auch eine Festung mit steinerner Schanze und einem aufgeschütteten Ringwall in der Lage „Hradisko“, die von der Burg 200 m in der Luftlinie entfernt ist.

Der Ort Kremnica war nach der einhelligen Ansicht der Historiker schon lange vor seiner Erhebung zur Stadt im Jahr 1328 besiedelt. Die archäologischen Sondierungen ergaben, daß das Schloß bereits im 13. Jahrhundert befestigt war und daß man in den Nordbogen der steinernen Schanze einen bis heute erhaltenen gerundeten Karner angebaut hatte. Im 14. Jahrhundert wurde die Schloßfläche um eine erhalten gebliebene Außenschanze erweitert und später baute man inmitten des Areals eine noch heute stehende Doppelschiff-Kirche. In der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts wurde die Außenschanze erhöht und man ebnete die Ränder der befestigten Fläche mit einer 2—3 m hohen, groben Anschüttung ein. Mit dieser Tätigkeit hängt auch der wahrscheinlich unbeendete Bau einer Kirche mit polygonalem Presbyterium zusammen.

Unter den Funden gibt es ein bemerkenswertes keramisches Ensemble aus dem 15. Jahrhundert, das aus drei Gruppen von Töpferware besteht: Importierte weiße Keramik (Tab. II, 1, 2, 5, 7, 8), archaische Erzeugnisse der örtlichen ländlichen Werkstätten (Tab. I, 5, 4) und die Produktion der städtischen Handwerker aus Kremnica mit den typischen „Kremnitzer Pokalen“ (Tab. I, 6; II, 4, 6, 9). Die zahlreichen Funde von Kammerkacheln haben die Palette der Dekormotive des Bereichs der Werkstatt von Banská Bystrica wesentlich bereichert (Tab. III).

Abbildungen

Abb. 1. Grundriß und Plan der Untersuchungen des Schlosses in Kremnica.

Tab. I. 1 — Burg Šášov, Müllstätte; 2—4 — Burg Šášov, obere Burg; 5 — Kremnica, Vorratsgrube; 6 — Kremnica, Sonde I.

Tab. II. 1—3, 5—9 — Kremnica, Vorratsgrube; 4 — Kremnica, Sonde IV.

Tab. III. 1, 6 — Kremnica, Sonde III/IV; 2, 4 — Burg Šášov, obere Burg; 3, 5 — Kremnica, Sonde IX.

